ԱՐՋԱԳԱՆՔ ՀԱՅԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԵԱՑ

Մամուլ հրատարակիւթ ղրջանը՝ 32 օրինակ է ։
Սարաղրութեան տեղն է Պոլիս , Զինհիրլի—քան վերի յարկ Թիւ 18 ։
Պատրաստ երեք ամիսը թերթից փոստային ծախքը առնողին վրայ է ։

Երջանկին գինը դահեկան կանխիկ 60
Կիսաշրջանը » » 30
Մեկ Թիւը՝ փարայ 50
Ծանուցմանց տողն է դահեկան 2

Թիւ 218 ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ Դ· ՅԱՐԻ Ե· ՇՐՋԱՆ 1872 ՅՈՒԼԻՍ 26

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԳՐԱԻԸ

Գրաւ դնելը դրամական հրապարակէն է, ուր՝ գրական ասպարէզն է մեր ։ Օդերը չափազանց տաք ըլլալուն՝ աս ալ անոր ամարանոցն ըլլալու է ։

Մեկ երկու շաբաթէ ՚ի վեր Օրագիրը և Մանղումէ՝ ըրած անկանոնութիւնէ մը ետքը՝ ֆէյլետոյէ ազատ, մեկզմեկու հետ գրաւ դնելու ելեր են ։

Մեկը՝ — ես քանի ոսկի կուտամ՝ — կ'ըսէ, — միւսը՝ — ես երեսուն կուտամ — կ'ըսէ, — չէ, ես յիսուն կուտամ՝ — ես ալ քառասուն կուտամ — ըսելով՝ գրական ասպարէզը դրամական պօրսայի վերածեցին, թէև ոչ տուող կայ և ոչ առնող ։

Անոնց այս պոռոտախօսութիւնները լսելով իրենց ընքահայրերը՝ իսկոյն վրանին կը վազեն ա՛ր մեկը Մանղումէին, ա՛ր մեկը Օրագրին օ՛ձիքներուն փաթթուած՝ — այսօրուան առած երեսուն ոսկիդ սա՛ մեր առնելիքը չըսա՞ նայիմ — դուն ալ սա գրաւէն վաստկած քառասուն ոսկիովդ հաշիւս գոցե — կը պոռան ու կը պոռան ։

Ա՛հսո՛ր որ այդ խեղճ մարդիկը այսչափ տարիներէ ՚ի վեր խմբագիրներու հետ կը տեսնուին, և տակաւին անոնց դրամական լծուղն չըհասկնալու վիճակին մէջ կը գտնուին ։

ԵՐԿՐՆԵՔՆ ԽԵԼԱՑԻ ԿՆԻԿ ՄԸ

Կին մը որ քանի մը տարիէ ՚ի վեր չարուճակ իր այրը կ'ստիպէր ամարանոց երթալու, և չարուճակ ալ չէր կրնար յաջողիլ զանի համոզելու ։ այս տարի ուրիշ մեկ հնարք մը կը մտածէ և կը յաջողի ։ Անգեաձները երկանը կ'առաջարկէ որ գոնէ այս տարի այս ինչ տեղն երթան ։ Մարդը թէ՛ մեկ քանի տարիներ կը նողը կամքին դէմ դնելը յիշելով, և թէ՛ կնոջը առաջարկած տեղին ժամանակներէն դրդուելով, կը հաճի երթալու և կ'երթան ։

Երկու օր վերջը կինը կ'իմացնէ երկանը թէ տանը տէր տիկինը, որ նոյն տան մէջ կը բնակի, խեղդ ըլլալով, անկարելի՛ է իրեն այլ ևս այն տունը նստիլ ։

Ա՛յրը կը փորձէ տանտէր կինը և իրօք ալ տեսնելով խեղդ ըլլալը, կ'ըսէ իր կնոջը երթանք իրենց տունը երթան ։

—Ես խենդ չեմ որ, կը պատասխանէ կինը, գեղէն դուրս ելլեմ, երկու օր ետքը նորէն գեղ դառնամ։

Այրը կնոջ այս առարկութեանն ալ իրաւունք տալով, վերջապէս կ'սահպուի վօսքորի վերին դիւղերուն մէջ տուն մը վարձել ու հոն երթալ բնակիլ։

Կինը այս անգամ ըրած ճարպիկութեանը մէջ կը յաջողի, վասնզի յիշեալ տանտէր սիկնոջ խենդ ըլլալը արդէն իրեն ծանօթ էր։ Ասի ամարանոց երթալ ուղղ կանանց օրինակ մը և ճարտար միջոց մը կրնար ըլլալ, եթէ մենք ալ այրերուն միտքը բանալով, չ'իմացնէինք իրենց թէ կանանց այս տեսակ խորհրդայ հնարքներուն զոհ երթալէ կարելի եղածին չափ զգուշանան։

ԱՃԱՊԱՐԱՆՕՔ ՊԱՏԱԿ ՄԸ

Այս կերակի գիշեր գումգաբուի կողմերը աճապարանօք օրբեւարի կնկան մը հարսնիքը կատարեր են։ Կ'երեւայ որ այս կարգուղ մարդերը կամ լուսաւորչին չարթուն կը քնանային կոր, կամ յառաջիկայ չարթուն հասնելու յոյս չունին եղեր։ Աճապարանօք կոյս աղջիկներուն հարսնիքը զանազան պատճառներէ ստիպեալ կատարելը գիտէինք, բայց օրբևարի կնկան մը հարսնիքին այս աստիճան արտօրացնելը տեսնուած բան չէ։

Այս պատրիարքին օրովը դեռ չա՛ս տալաւարներու տօնին կատարուած հարսանիքներ սիրտ տեսնենք, կ'ըսէ հասարակութիւնը։

ԱՆԿՈՒՏԻ ՃԱՇՈՂ ՄԸ

Մարդուն մէկը անցեալ օր պանդոկ մը կը մտնէ, և լաւ մը փորը կշտացնելէն ետքը, պանդոկապետին ուրիշ մէկու մը հետ զբաղելէն օգուտ քաղել ուզելով, կամաց մը փէչերը կը ժողվէ ու պանդոկէն դուրս ելլելու համար դէպ 'ի դուռը կը յառաջանայ։

Այս տեսակ ճարպիկութիւններու՝ հիմակուան լեզուաւ պըռ՜ը կ'ըսեն։ Պանդոկապետը ետևէն կը հասնի, ու կերածին տակիները կը պահանջէ։

—Մանրուկ չունիմ հիմայ, վաղը կուտամ, կ'ըսէ։

—Բայց ներեցէք, կ'ըսէ պանդոկապետ, ծանօթութիւն չունիմ քեզի հետ։

—Լա՛ւ, ուրեմն, նատեցէ՛ք, կ'ըսէ մարդը տեսակցինք քիչ մը միասին, և ահա այն ատեն ծանօթութիւն ստացած կ'ըլլաք ինձի հետ։

ԲԱՆԱՅԻՐԻ ՄԸ ԱՆԴԱՍՏԱՆԸ

Այս տարի վարդավառի բանայիրը, լրագիրներէն իմանալով որ իրեն յատուկ տեղը սեպուած իւսկիւտարի եկեղեմահալլէն աւերակ դարձեր և կրակէ արցունք կուլայ, դէմուն գանդը ճաթեցնելու չափ ուրիշ մէկ եկեղեմահալլէ մը բնաբուելէն վերջը, վերջապէս վճռած Սարըեարի եկեղեմահալլէն կ'ելլէ, ու չիտակ չունչը հոն կ'առնէ։

Բայց հոն գանուողները դժբաղդաբար առջի իրիկունէն թրջոցը դրուած ըլլալնուն պատճառաւ, ո՛չ թրջելու մարդ կը գտնէ, և ո՛չ ալ թռցունելու աղաւնի։

Ասանկ երթայ նէ, կ'երեւայ որ կարգը գալ տարի Սամաթիոյ եկեղեմահալլէինն է։

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Ընթերցողը գիտէ որ 1860ի սահմանադրութիւնը հաստատուելէն 'ի վեր մեր ազգին մէջ մորուք թողլ տալը նոյնպէս մը եղաւ։

Նախ և յառաջ Հայ էֆէնտիները սկսան մորուքնին երկնցնել, որպէսզի իրենց պաշտօնական մարդ ըլլալը դիւրաւ ճանչցուի և էֆէնտի կոչուին։

Ասոնց նայելով հասարակ մարդիկ ալ ետևէ սկսան թողլ տալ, ոչ թէ նոյնչ հետևելու մտօք, այլ իրենք ալ էֆէնտի կոչուելու դիտաւորութեամբ. և իրօք, որչափ մորուքաւոր այնչափ ալ էֆէնտիք չատցան. թէև ոչպաշտօնապէս։

Իսկ վերջին ատեններս ոչ միայն սիրահար երիտասարդք իրենց սիրուհւոյն աչացը դէմ զեցիկ երեւնալու համար ալզոքտիկ «ֆավոռիթներ» սկսան ձգել, այլև օրիորդք անգամ այս ախտէն բռնուած, կուզեն երիտասարդներէն աւելի յառաջ անցնիլ։

Հապա ո՞ր թողունք այն անկուտի եղբայրները՝ որ իրենց էլեկտրին ահաճութեանը պատճառաւ բնութեան կը հնազանդին։

Ուստի պէտք չէ զարմանալ այն բէրո-էրներուն՝ որ բնաւ այնչափ առատ մորուք տես նելով, անոնց մէկ հատը կարել, չտկել կամ վեճոտելու համար քիթերնին վեր անկած 5–10 վրշ կը պահանջեն։

Եւ որովհետեւ ամեն մորուքատուր առանց իր քսակը դէմիվայր թօթուելու չի կրնար այնչափ սատկ մէկէն վճարել, ուստի պատիւ ունենք արդոյ մորուքատուրաց ծանուցանելու որ այս դործին դիւրութիւն մը տալու համար խասդիւղի մէջ Ուսանողաց ընկերութիւն մը կազմուած է, որուն նպատակն է առանց ըստակի մօտ ֆէֆոել, ՚ի փառս և ՚ի պատիւ իրենց դասուն։

Ուղղը պէտք է երթայ խասդիւղի պատէմ լիկ լեռը դիշերը ժամը հինգին միջոցները, ուր պատրաստ կը գտնուին այս օդտակար ընկերութեան ճարպիկ անդամները։

Կըսեն թէ մեր այս դրածին ճիշդ մէկ օրինակը Մեղուի խմբագրին արդէն տրուած է, բայց չենք դիտեր թէ ինչո՞ւ չը հրատարակեր։

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Մամուլ— Գաւառները— Աբօնի քննիչներ— Աչք. Սահմանադրութիւնը— Դէր. Եպիսկոպոս— Աչք. Նահանգաց— Գէր. Դերձակներ— Գէր. Եպիսկոպոս Մոփոց— Առաջնորդական ընդհանրութիւն— Պօղոս Պէյը. Վարչութեան պարտէզը— Ոգիյն ատ ընիերցողը։

Ողջո՛յն ընդ քեզ՝ ազնիւ Մամուլ։ Կը մտածեմ, թէ չա՞տ ուշ մնացի արդեօք զքեզ չնորհաւորելու՝ վերստին հրապարակ իջնելուդ համար յետ եռամսեայ դադարմանդ։ Ո՛չ Դանաիլլի բարձանց մէկ խորչն անցուցած ձդնաժամերուդ հաչիւն կը պահանջեմ՝ յորժամ հռչակաւոր Տէօքթէօրի մը սուր նշդարն պահ մի սիրագ կ'ահաբեկէր, եւ ոչ Սիլիվրիի բերոց յայնկոյս հովանաւոր ծառոց նշոքներ եւ գեղազուարճ մարդերու վրայ վարած զբօսանաց վայրկեաններուդ՝ մինչդեռ քայլ մ'անդին ապարակային զուարթ յարկի մը տակ հիմին իւր չանն կը վառէր։

Եթէ չատ իսկ յապաղեցի՝ պատճառն Քու չափազանց ներողամտութիւնդ էր, որով ինձ հետ վարուած ես չատ առիթներու մէջ՝ անչուշտ լինելով, որ ծուլութիւնս կը քաւեմ. եւ միանգամ ամբոյ երեսէս յետոյ՝ այլ եւս չեմ դադրիր քայլերս չարունակելէ։

Զուսիմ տարակոյս, որ Դու ալ ինձ պիտի հարցընես, թէ ե՞ս ինչ ըրի այսքան երկար միջոց. դիտեմ, թէ ո՞րքան հետաքրքիր ես իմանալ. ուստի առանց Քու հարցմանդ պատասխանութեանս հաչիւը քեզ ներկայել չեմ վարանիր։

* * *

Ասիա ողջոյն վերվայր յուղեցի։ Թշուառ Ասիացւոյ ուրախութեան միակ միջոց՝ իրենց առատ հունձքն էին, թէեւ անվստահ բնաւէն զայն տարին ՚ի բուն վայելելնուն վրայ։ Քիւրտն դրացի եւ բաժանորդ գոգցես բնական իրաւամբ նոցա հացին, առանց երբեք ձեռքը մանին կամ արօրին մօտեցընելու՝ պիտի գար անչուշտ նոցա քրտունքն արտասուաց փոխելու, որում ժամ առ ժամ կ'սպասէին։ Տաճիկ, Հայ եւ Յոյն՝ միոյ հայրենեաց քաղաքականապէս հաւասար զաւակունք՝ այդ վայրագ բարբարոսներուն մշտնջենական գերի, մահուան անծանօթ ակնթարթին սպասելու պէս կը դտան, մինչեւ որ իրենց հայն ամբարին կամ ալիւրին, թէեւ այս վերջին միջոցն ալ այնչափ ապահով չէ։

Տաճիկ եւ Յոյն թերեւս ձայն ունենան լսելի ընելու համար։ Հայուն հառաչքը ո՞ւր կրնգերի, կամ առաւել ճիշդն խօսել ուզելով՝ ո՞ւր կը խեղդուի. — Ագգ. Պատրիարքարանի մէջ, ուր աղգային օրինաց հեղինակութիւն կայ՝ որ իրաւանց պաշտպանութիւն կ'ենթադրէ. եւ եթէ չըրաւզայ՝ պարտաւանց գանուելնայու Տէրութեան, Ազգութեան եւ մանաւանդ լոգեի բնական օրինաց առջեւ։

* * *

Գաւառներու մէջ արքունական քննիչներ կա-

յին, որոնք առհասարակ ժողովրդեան կողմանէ իրենց ուշադրութեանը մատուցուած խնդիրներն կ'չեմարանէին՝ յուսադրելով զժողովուրդն, որ քարձրագոյն Օրէնքն իրենց ձայնը նկատողութեան պիտի առնու. եւ եթէ իրաւացի դատէ՝ չպիտի զըլանայ իւր հեղինակութեան իրաւունքն գործադրել. յոյս մը՝ յոր Մահմէտական եւ ոչ—Մահմետական հպատակութիւնք վստահ ըլլալու են իբրեւ հարազատ հօր մը ընդունելիկ պիծոյն եւ կարեկցութեան։

* * *

Այս տրքունական ֆննիչներու պաշտօնը ընականապէս դիւ մղեց այն խորհրդածութեան, թէ մեր ազգային–կղերական ֆննիչնե՞րն ինչ կ'ընեն արդեօք՝ զորս ամանք լոկ Սահմ. Գործադիրներ կ'անուանեն։ Ես այս վերջին անուանումն առաւել յարմար կը գտնեմ. եւ ինչո՞ւ.

—Վասն զի

Ա. Բ. Դուռն արդէն գաւառներն ի պաշտօնէ ֆննիչներ հանած լինելով՝ Ազգ. ֆննիչներու հարկ չմնաց։

Բ. Գաւառական հարստահարութեանց ցանձնամժողովոյ՝ առաջնորդական տեղեկագրութեանց եւ ի Պատրիարքարան խուժած անթիւ բողոքագրոց վրայ յննդով ըստ օրինի եւ իրաւանց՝ Ազգ. Վարչութեան միջոցաւ իւր ընդարձակ տեղեկագիրն մատոյց Բ. Դրան, որով եւ մի ոանդամ վայրապար ծախսեր ընելով՝ քննիչներ հանելու հարկն վերցուց։

Գ. Ցանձնամժողովոյ տասնամեայ վաստակք ինչ արդիւնք ունեցան, եւ ո՞վ պիտի երաչխաւորէ այդ վերջին ֆննչաց աշխատութեանց վարձքն։

Եւ եթէ առարկեն, թէ ազգային ներքին գործոց ֆննիչներ են նոքա, ես կը պատասխանեմ, թէ այդ աշխատութիւնն ալ՝ մինչեւ հիմայ ի գործ դրուած անօգուտ ձեռնարկութիւններէն մին է.

—Որովհետեւ

Ա. Սահմանադրութիւնը գործադրելով ի դաւառս՝ գաւառական Վարչութիւնք կը կազմուին, որք կրնան իրենց գաւառի ներքին գործերն ըստ օրինաց անօրինել ցայն կէտ՝ ուր տրամադրութիւնն կը յանգի։

Բ. Կեդր. Վարչութիւնն չծանրաբեռնիր մասնական տեղեկագրութեանց քննութիւններովն. հետեւաբար Օրինաց իրեն համար գծած պարտուց սահմանին մէջ գամ քան զգամ կը յառաջադիմէ հատուցմամբ։

Ուրեմն Գործադիր ատեան տակ քննենք զանոնք, որք խաղաղութեան պաշտօնեայ՝ խաղաղութեամբ պարտաւոր են վարել իրենց յանձնուած նոր պաշտօնը։

* * *

Ի՞նչ կը նշանակէն Ամասիոյ եւ Մարզուանու մէջ տիրած յուզմունքը։ Ես ոչ տպագային լրագրաց յայտնի մասին իրարու հակառակ յայտարարութիւններն, եւ ոչ Գեր. Եղիսեանի դիրքը քննել կ'ուզեմ. միայն թէ իրաւարհ կը գիտեմ, որ Գործադիր պաշտօնեայք պարտաւոր էին նախ պատասխան Ս. Առաջնորդին ներկայանալ, իրենց պաշտօնան համար նորա հարկաւոր օժանդակութիւնն խնդրել եւ յայնմհետէ գործոյն ձեռնարկել։ Առանց ասոր իրենց ձախորդ դրութեան ներկայ հետեւանքն էին։ Եթէ առաջարկն մերժուէր, յայնժամ կեդր. Վարչութեան մէկ նոր հրահանգն զիրենք անչուշտ ուրիշ պարտաւորութեան մը կ'ենթարկէր, որով եւ իրենց համար պատասխանատուութիւն չէր մնար։ Եթէ այսպէս չըրին՝ ըստ իրաւանց ներկայ յուզմանց ուղղակի պատասխանատու են օրինաց առջեւ։

Չկարծես, որ զԳեր. Եղիսեան կը պաշտպանեմ. գիտես ընդհակառակն, որ արեւմէն չափ վաղաքչանքն կ'ատեմ։ Նա մանաւանդ նախախնամութեան գործն էր, որ չաքդր մը նախպըղին ֆոնը նոքա։ Զոր ես պաշտպանել կ'ուզեմ՝ պատշաճիկ օրինաւորութիւնն է, զոր խոհեմութիւնը կը նշանակէ, եւ փորձառութիւնը կը վճռէ։

* * *

Ինչո՞ւ Սիվրիհիսարու մէջ խռովութիւնք տեղի չունեցան.— վասն զի Արժ. Նաթանեան լաւ գործեց։ Ես իսկ յայնժամ ներկայ էի, եւ դիտեցի՝ որ Ս. Հայրը լաղմի մօտ եւ յօդուտ ազգի կը գործէ։ Դրութիւնն գովելի էր, մինչդեռ այլք կը յանդգնէին մինչեւ իսկ նորա անձն թշնամանաց ենթարկել՝ անխորհրդաբար կարծելով, որ Ս. կրօնից պաշտօնեայք հրեշտակական անմեղ յատկութեանց բաղկացում մ'են։

* * *

Գաղտնիս անցայ։ Ի մասնաւորի քաղաքացւոց սրտին մէջ մեծ սէր կը տիրէ մանկական բարիք դաստիարակութեան նկատմամբ։ Հին դարերէ ի վեր հռչակաւոր այն վանքը՝ որ Հայոց է սեմինա-

կան, նորոգուելու վրայ է։ Լսեցի, թէ դիւերօթիկ վարժարան մը պիտի հիմնեն հոն առաւել դաւառականաց համար։ Ձմարիտն խօսելով՝ գովեցի նոցա ձեռնարկն, եւ խրախուսեցի դիրենք չվհատիլ երբէք խոչընդոտներէ, որք այսպիսի մեծ գործոյ մը դժուարին ճանապարհի վրայ սովոր են պատահիլ։

Դիտե՞ս, թէ ո՛վ է գաւառին առաջնորդն.— բանաւորեալ վերակացու մ'է՝ կ'ըսեն. ինձ յայտ չէ, թէ ի՞նչ կը նշանակէ այս ծանօթութիւնը։ Լուր տուին, թէ Գեր. Գերճակեան երկու հարիւրի մօտ այծ կը մնուցանէ չահուն համար, որոց նրբամեղ աստին տարեկան հարիւր լիտուն ոսկւոյ չափ եւ կամուտ կ'ամիսիւ յանձին քսակ։ Այս պատմութիւնն ինձ համար այնքան կարեւորութիւն չէր ունենար, եթէ չգիտնայի, թէ Գալատիոյ ընդարձակ վիճակին մէջ Սահմ. գործադրութիւն չլինելով՝ Ս. Աթոռն պարտաւոր է անձամբ հսկել աղգային գործոյ եւ անօրինել զանոնք, եւ ինքն է միակ պատասխանատու անոնց նկատմամբ։ Արդ՞ն գործունեայ ըլլալու է առաջնորդ մի, որ իւր պատասխանատուութեանը ներքեւ գտնուած դաւառի մը աղգային գործերն օրինաւորապէս կատարելէն յետոյ՝ այդպիսի անձին եւ եթէ չահեկան առեւտրոյ մէջ ալ մտնելու ժամանակ եւ պատեհութիւն ունենայ։ Յիրաւի Գեր. Գերճակեանի պէս ժիր առաջնորդներ միշտ կը վնասուին հրապարակի վերայ։

Զգիտեմ, թէ ի՞նչ եղաւ Արժ. Նահանեանի այցելութիւնն, որ վերոյիշեալ վիճակի մէջ Սահմանադրութիւնը գործադրելու պիտի գնար...

*
* *

Գեր. Երեմիա Եպիսկոպոս Ծովից դեռ Պօլսէն չէ մեկնած՝ կը գրեն ինձ։ Ինձ գաղտնի է, թէ ի՞նչ բան արդեօք գինքը Պօլսոյ հետ կապկպած է, որ իւր ուղեւորութեանն արգելք լինի։ Նորա հայրենասիրական առենախօսութիւններն կը պարտաւորեն գինքը ժամ յառաջ վաստիլ գեղազուարճ ափունքն ուրանալ եւ պաշտօնին կատարմանն ելնել, որ խիստ մեծ եւ խիստ ընդարձակ վիճակ մ'է Տրապիզոնէն մինչեւ 'ի կարս, ուր պիտի հասնի անչուշտ երկու տարիէն քիչ պակաս միջոցէ մի յետոյ՝ լսել 'ի մօտոյ Շերակացւոյ ձայնը, գործադրել Սահմանադրութիւնը, ընտրել դաւառին Ընդհ. Ժողովն, որոյ միջնորդութեամբ ազատել գերիներ անտանելի եւ անիմանալի Ինչուն-ոյ ճանկէն, եթէ գինքը չհատաչէ մահն բառնալ գանի բարեբաղդաբար յաչխարհէ։

Տա՛ր Աստուած, որ Շերակացիք մինչեւ այն աստեն սպասելու համբերութիւնն ունենային...

*
* *

Կը հաւատա՞ս ազնիւ Մամուլ, թէ այս ամէն իրողութեանց հանդիսատես, գաւառական Գործադիր պաշտօնէից նկատմամբ խորհրդածութեանս ամենամեծ առարկայն՝ ոչ այնքան անձնական արժանիքն էին, որքան այն դրութիւնը՝ զոր աղգային բարձր պաշտօնէութիւն մը հրապարակ նետելէն յետոյ՝ նորա Ս. Նահապետը հոգւով եւ մարմնով զայն պաշտպանելու մեծ ջանք եւ փոյթ կը ցուցնէ, եւ զոր կը պարտին Գործադիրք ալ կոյր զկուրայն չատագովելու։

Եւ ի՞նչ է այդ.— Գործադիր պաշտօնեայն գաւառին կեդրոնն հասնելէն պահ մի ետքը ընտրողաց ցանկն կը պատրաստէ, կ'ընտրէ դաւառին եւ բեսվախանական Ընդհ. Ժողովն, եւ Վարչութիւնը կը կազմէ։ Լրացա՞ւ իւր պաշտօնը.

—Ոչ. երեսփոխանական ժողովոյն մէջ առաջնորդական ընտրութեան կը ձեռնարկէ։ Ընտրելոց ցուցակ մ'ունի՝ ըր ի՞նչ պէտք կ'երթ. Վարչ.-ին անունն չանչնաչ է նրան. գայն Գիւանի սեղանին վերայ կը նետէ. երեսփոխանք նշանակեալ վեց կամ ութն կղերականներէն եւ ոչ զոք կը ճանչեն. կամ եթէ ճանչեն իսկ՝ որոշ գաղափար դէթ չունին նոցա վերայ. ուստի Գործադիր պաշտօնէին կը դիմեն. սա հարկաւ երկարօրէն նոցա իւրաքանչիւրին մանրամասն կենսագրութեան չպիտի մանէ, այլ ինչէ նշոտ անունդ մ'ըսէն, եւ կամ —որովհետեւ ազատ է— դբսէն մէկուն չատագով պիտի կանգնի. գաւառացին վստահ՝ իւր քուէն պիտի տայ. չատագովեալն առաջնորդական ամբոխն պիտի բազմի, առոյգանայն իւր վարձքը պիտի առնու, եւ ազգն պիտի ուրախանայ, թէ գաւառն իւր առաջնորդն ինքն կ'ընտրէ գողջոյն քուէով։ Վա՛յ այն առաջնորդական ընտրելոյն, որ Գործադիր պաշտօնէին 'ի դէմս չէ ժպտած. յաւիտեան թող ապասէ իւր ընտրած խորչին մէջ, որ ընտրական քուէն գինքն 'ի պաշտօն կոչէ...

*
* *

Ի՞նչ ընելու էր յայտ մասին Պօլսոյ կեդր. Վարչութիւնն։

—Երկու բան.

Ա. Որպէս զի գաւառներէն իւրաքանչիւրն իր

չրջանին չսպասէ երկար ատեն՝ որ գայ Գործադիրը, եւ դինքն օրինաւորութեան ճամբուն մէջ դնէ, առաւել թուով Գործադիրներ հանելու էր՝ մէն մին մօտ մի կամ երկու վիճակ յանձնելով։ Այս միջոցը սա՛ օգուտը կ'առթէր, որ բոլոր դաւառներն միահաղոյն յօրէնս կուգային փոքր ինչ ժամանակի մէջ։

Բ. Փոխանակ վեցպաւիկ կամ ութնպաւիկ ցանկի մը՝ եռապաւիկ թուով, ինչպէս որ Սահմանադրութիւնը կը արտադրէ նմանօրինակ պարագայից մէջ, առաջնորդական ընտրելեաց ցուցակ մի յանձնելու էր Գործադիրը պաշտօնէին՝ ընտրելեաց անձնիւրին առջեւ նորա արժանիքն նչանակած, եւ զայդ իւր անդամոց առորագրութեամբքն եւ Ս. Նախագահի կնքոմբ վաւերացուցած։ Ասով կարծեցեալ կուսակցութեան մի նպաստելու տարաձայն հաւանականութեան տեղի չէր տար, եւ կղերականութեան պատուաւոր մասին արժանեաց վճռոն մանաւոր շրջանակ չէր կախուեր։

* * *

Երկար լռութեանս քաւութեան համար Գուալ ունկնդրութեամբդ պիտի տեւժես՝ ազնիւ Մամուլ. վասն զի չափազանց խօսեցայ՝ ոչ այնքան զգացմանցս խարտմանութեան համար, որքան գուցեւս թախանձանքդդ ազատելու համար։ եւ որովհետեւ միանգամ խօսելու առիթ տուիր, այլ եւս ականջներդ ինձ պատրաստէ՛։ Ի՞նչ հարկ ըսելոյ զքեզ՝ սրտիս տակաւին պատրոյգն բորբոքելու, եւ ժանդոտելու սկսած դրիչս գրգռելու։ . . . .։

Առայժմ մնա՛ս բարեաւ. մի՛ պլանար ողջոյնս ընծերցողացդ հաղորդելու, որոնք պիտի ըսեն անշուշտ, թէ չարեաւ

Գոյդ

Ա.

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՓՍՒՄԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ահա կիրակի խոտ վայելուչ ու խորհրդաւոր կերպով, Օրհնեալ գիւղին Հռիփսիմեանց վարժարանին աշակերտուհեայ պարգեւաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ. ուր ներկայ կը գտնուէին թէ Հայ եւ թէ Հռովմէական ազգայնոց կրկին սեռէն ալ ընտրելագոյն մասէն բազմաթիւ հանդիսականներ, եւ ազգային եկեղեցական դասուն հետ նա ևս՝ի միասին Հռովմէական աղգային կրօնականներն Գեր. Քազանճեան Հայր Սիւքիաս և մի քանի վարդապետք։

Հանդէսն սկսաւ ժամը վեցուկէսին, ուր աշակերտուհեայ կողմանէ մէկ Հայերէն և երկու Դաղղիերէն լեզուաւ ճառախօսութիւններ տեղի ունեցան։ Ասոնց մէջ նշանաւոր է Մաքրուհի Յովհաննէսեան օրիորդին արտասանած Հայերէն ճառը, ոչ ուրիշ բանի մը՝ այլ միմիայն անոր համար որ, մինչդեռ ուրիշ հանդիսներու մէջ աշակերտք իրենց ուսուցչաց խմբագրած ատենախօսութիւնները միայն սովորութիւն ունին կարդալու, սա իւր ճառախօսութեամբը իւր անխարդախ հեղինակութիւնը և իւր հանճարոյն արդիւնքը կը ներկայացնէր հանդիսականաց, իւր ամենայն պարզութեամբը, զոր՝ի ստորև կը հրատարակենք՝ի քաջալերութիւն իւր և իւր ընկերակցաց։

Պարգևաբաշխութենէն յետոյ Գեր. Քազանճեանի իր գոհունակութեան զգացումը արտայայտող համառօտ ատենախօսութեամբը և Գեր. Բարթողիմէոսի օրհնութեամբը ժամը 8 ին հանդէսը վերջացաւ։

Արդարև արժանի է բառին բուն նշանակութեամբը ԱԶԳՕՒՒՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ կոչել այն հաստատութիւնը, ուր Հայ և Հռովմէական աղգայնոց զաւակունքը անխտրաբար, և իրրև մէկ ընտանեաց անդամներ, միօրինակ և հաւասար կրթութիւն մը կ'ըստանան։

Ասի ոչ միայն մեծ պատիւ կը բերէ յիշեալ աշակերտուհեացը լուսաւորեալ, ազատամիտ և ճշմարիտ ազգասէր ծնողաց, այլ և նոյն իսկ յիշեալ վարժարանին խնամակալուհեայ փառքը կ'անմահացնէ, որոց գրութէ տասնևչորս տարուան յարատև, անխոնջ և գովելի չանիցը չնորհիւր՝ Հռիփսիմեանց վարժարանն իւր այսօրուան բազդին վիճակելով, տարուէ տարի ալ հմուտ, և ուսումնական օրիորդներ Ազգին ընծայելու պատիւն ու երջանկութիւնը ունեցած է։

Վերջապէս առանց չողոքորթելու ղոք, կրնանք համոզմամբ ըսել թէ Հռիփսիմեանց դպրոցին ներկայ վիճակն ամենայն գովասանաց արժանի է։ Ուսուցչուհիքն ամենքն ալ իրենց պարտականութեան ամենայն ջանասիրութեամբ կը հետեւին, և ամենայն ուշադրութեամբ կը հսկեն աշակերտուհեացն ուսման և բարուց վրայ։ Ուսման ընթացքն ալ ամենայն կանոնաւորութեամբ կը կատարուի։ Ասոնց վրայ ամենայն գովասանաց արժանի է նաև Գեր. Քազանճեան Հայր Սիւքիաս, որ իր ամենայն ջանասիրութեամբ կը հսկէ վարժարանին վրայ, և ամենայն ուշադրութեամբ կը հետեւի ուսման ընթացքին։ Ասոնց վրայ ամենայն գովասանաց արժանի է նաև Գեր. Քազանճեան Հայր Սիւքիաս, որ իր ամենայն ջանասիրութեամբ կը հսկէ վարժարանին վրայ, և ամենայն ուշադրութեամբ կը հետեւի ուսման ընթացքին։

վարժարանն իւր սրտի փառքն ու փայլը իւր իմաստուն լինամակալութեացը լինամոցն ու անթիւ ջհողութեանցը կը պարտի, և կրնայ նախանձելի օրինակ մը հանդիսանալ. բոլոր մեր ազգային աղջկանց վարժարաններուն, նա մանաւանդ իւր խիստ մօտը գանուղղ թարգմանչաց վարժարանին, որոյ նահմութիւնը աւելի ղգալի լինել սկսած է Հռիփսիմեանց վարժարանին պայծառութեանը ջուլ.

Ա. Հաւասիկ Օր. Յովհաննէսեանին արտասանած գողտրիկ ճառը.

Տ՛արք և Տիկնայք.

Հռիփսիմեան վարժարանիս մրցանակաբաշխութեան չքեղ հանդէսը գողջոյնն քոյլերը կը ղօրացնէ՝ ներկայանալու բեմիս վրայ, և պատկառելի ակումբիս առջին տկար ձայնիս հրապարակաւ վկայութիւն տալ խորին եւ ըախտագիտութեան և յարգանաց՝ զոր լընայմակալ սիրկանց և անձնուէր ուսուցչաց և բազմաթիւ ազգասիրաց ներդաշնակ իղձը ու ջանքը ոգւոյս մէջ կարծարծէ.

Գեղեցիկ ջհողութիւն, գեղեցիկ նպատակի համար. ջաջալերը ազգային դաստիարակութեան՝ ուսկից ի պատիւ մարդկութեան՝ ճոխ բաժին մը կը մատակարարուի իմ սեռիս. Ա՛յո՛ Տ՛արք, իգական սեռը յատկապէս ձեզ է չնորհապարտ. որովհետև դուք լինքնաբերաբար կը յարգէք ժամանակի գերագոյն իշխանութիւնը, և գարոյս ոգւոյն՝ ըստ արժանւոյն պատասխանելու համար մեր սեռին բընական իրաւունքը մեզի կը դարձնէք և ըստորնութեան նախապաշարմանց վրայ պերճյաղթանակ կը կանգնէք. օրհնաւոր լուսաւորութեան ճանապարհը ազատ թողլով կնոջ առջին. այս իսկ է մարդկութեան մօրն առջին.

կինը ընկերութեան մէջ ապիկար էակ մը կամ առ առաւելն անոտի զարդ մը չէ այժմ, նա խղճիւ կը ճանչնայ իւր կոչման աստիճանը և ըստ այնմ վարուելով կընայ հաղորդ ըլլալ ձեզ՝ ընկերական առաքինութեանց դործադրութեանը. և ձեր պաշտպանութեամբը ձեր փառքը առաւելուլ.

Իսկ թէ ձեր այս գեղեցիկ խորհուրդը կանխաւ զգալի ըլլար և դուք հակառակ գաղափարներու մրցումը յառաջ վարելու տեղ, այժմ լուսաւորութեան գեղեցիկ արդասիքը վայելելիք լինէիք. բայց գերագոյն անօրինութեան հրամանը այն է որ, մրցանակը ձերն ըլլայ, և արդասիքը յանանց,

Եւ դուք՝ Տ՛արք իմ և Տիկնայք, այսչափ անձնուրացութեան, այսչափ անխոնջ ջանից, դիտեմ, որ նպաստէս փոխարէն մը չունիք. բայց ունիք աւելի յարգի բան մը. և այս իսկ է Ձեր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու ներքին գոհունակութիւնը. այս ուրախութիւնը որ ամենէն սուրբն է կը մտիքեմ՝ի բոլոր սրտէ որ միշտ վայելէք.

Բայց և այնպէս եթէ այս վայրկեանիս չուրջ յածէք ձեր հայեցուածքը այս մատաղերամ մանկտւոյն վրայ, որոնք կուգան ձեր ձեռքէն առնելու իրենց վարուց և ուսումնասիրութեան աստիճանին յատկացեալ պատկները, և Ձեզ մատուցանել իրենց լուիկ բայց սրատուռչ յարդանքը, ո՞չ ապագէն այժմէն իսկ կը վայելէք Ձեր բարի գործին կերպ մը փոխարինութիւնը, ազգին օգտին և անոր ապագային բարւոքութեան համար ձեր մասնակցութեանը գոհունակութիւնը. Այն որ գերագոյն Տէրը է յերկինս և բացարձակ իշխան յերկրի, այն որ ազգերու, մարդկութեան մեծ ընտանիքներու վիճակը կը տնօրինէ, օրհնէ Ձեր ճիգը, Տ՛արք և Տիկնայք, և արդիւնաւոր ընէ մեր ապագայ սերունդին համար այն բարի սերմերը՝ որ իմ փոքրագոյն քերցս սրտին մէջ անգամ ակօռուած են մայրականամ դաստիարակութեանը չնորհիւ.

Ա՛յո՛ պատկառելի հանդիսիկանք, անոնցմէ փոքրագոյնք իսկ համոզեալ են՝ թէ՝ պէտք է ուսանիլ, վասն զի ուսումը մտաց անունդն է բայց համոզեալ են միանգամայն թէ ուսումը ոչինչ է մանաւանդ թէ վտանգաւոր իսկ, և թէ բարի վարք չունենան, վասն զի առաքինութիւնն է միանգամայն բարին, գիտեն թէ իրենք այնպիսի ազգի մը անդամներն են, որ բազդին սաստիկ և բուռն հարուածներէն լըլ-

կեալ խոշտանգեալ գործական խնամոց պէտք ունի վերակազդուրելու համար, և ահա ա-մէնքը իրենց սիրտը ու ձեռքը պատրաստ են նուիրելու երբ հասակը զիրենք հրաւիրէ ի պաշտօն։

Քանի որ անկարելի է իրենց մոռնալ Հռիփսիմեան պատուանուէնը և խնամակալուհի Տիկնանց բարի խրատներն և օրինակները, անկարելի է նաև մոռնալ թէ իրենց պարտքն է այնպէս կենցաղավարիլ՝ ինչպէս որ վայել է Հայ Օրիորդի, այսինքն է ըլլալ զգաստ, ուսեալ, և առաքինի։ Ի վերջոյ ես որ ոչ ըստ արժանեաց ինչ, այլ ըստ չնորհաց՝ իմ դասակիցուհիներէս երկարադոյն վայելեցի Հռիփսիմեան տան չնորհը։ Ներուի ինձ հաւաստել Ձեզ, Տեարք իմ և Տիկնայք, թէ՝ առաւել քան զամենեսին ինձ անկ է ըլլալ հարկատու երախտագիտութեան, ոչ որչափ քաղցր է այս սրտի հարկը։ Քանի որ տրուած է ինձ արևու լոյսը տեսանել, և կենաց օդը շնչել, երբէք չը դպիտի դադրիմ աղերսական մաղթանօք խնդրել յերկնից, որ ընու զձեզ այն ամեն բարեօք որ առաքինութեան են պատկ. պիտի մաղթեմ՝ի բոլոր սրտէ որ իմ ընկերուհիքս ինձմէ աւելի յաջող են և աւելի երջանիկ ըլլան, և այս վայրկենիս յորում հրաժեշտս տալով կը բաժնուիմ վարժարանէս, կուխտեմ առաջի Ձեր Տեարք և Տիկնայք որ սերս անմեկնելի պիտի ըլլայ Հռիփսիմեան վարժարանին, և սիրտս իմ ամենասիրելի ազգէս։

ՄԱԳԴՈՒՀԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԱՆՁԱՐԱԿ ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ

Սոսկալի կերպով անօթեցած երիտասարդ մը կերակի երեկոյ բազմութեամբ լեցուն պանդոկ մը մտնելով, իսկոյն սեղանին վրայ պատրաստ մնացած մեկ տեղ մը կ'անցնի կը նստի, կտոր մը հաց կը յափշտակէ, ու խոշոր ձայնով պըծալ մը կը պոռայ։

—Ալէ՛ն, կը պատասխանէ պանդոկապետը։

Երիտասարդը անօթութենէն կերակուրի սպասելու ժամանակ չունենալով, մէկ կողմէն կ'սկսի հացին կեղևները փրցունելով ուտել։ Հացին վրայի կեղևը կը հատնի կը լմննայ, և դեռ ապսպրած կերակուրը չէգար։ Մտածելով որ կամ ուշ կ'ըլլայ, կամ միսը հոտած ըլլալով նորէն մսավաճառէն միս առնելու դացած են, ախ+ մը կը պոռայ։

—Ալէ՛ն, կը պատասխանէ դարձեալ պանդոկապետը։

Երիտասարդին ձեռքը մնացած փոր հացը ալ ուտելով կը լմննայ, և դեռ սիլքմէն չէգար։ Մտածելով որ գուցէ բաթլիճանն հատած ըլլալուն նորէն պիտի առնեն ու եփեն, այս անդամ սովորաբար պատրաստ դանուած կերակուրներէն կուզէ առնել. ու բէլ- մը կը պոռայ, և ուրիշ հացի կտոր մը կը յափշտակէ։

—Վ-ըչ՛, կը պատասխանէ նոյնպէս պանդոկապետը։

Երիտասարդին ձեռքի նոր առած հացի կտորն ալ կէս կ'ըլլայ, և դեռ բիլավը չէգար, իսկ հաճախորդը չոր ու ցամաք հացով անօթութեանը տապը կիսաւ չափ անցուցած ըլլալուն համար, բերանը կը սրբէ, ու ոտքի ելլելով չիտակ ընդհատ առաջը կերթայ կը հարցնէ թէ ի՞նչ է պարտքը։

—Ի՞նչ կերար, կը հարցնէ պանդոկապետը։

—Երկու ալ-ըյով մէկ վ-ըչ՛ մը, կը պատասխանէ երիտասարդը։

ԱԶԴ

Կը խնդրեմք մեր Յարգոյ բաժանորդներէն որ, Հանդիսից ցրուիլին առանց եղելքն ընելու բարեհաճին իրենց բաժանորդագինը վճարել։

ՇԱՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
ԳԷՈՐԳ Ց. ԱՃՎԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՓԻՒՐՃԵԱՆ
ՅԻՆՁԱՆՁԱՐԱԼԱՐ ԵՕԳՈՒՏԸ ՐԻԶԱ ՓԱՇԱ ԹԱՆ ԹԻ 3